

dopady zavedení přímé volby prezidenta pro politický systém v ČR. Tím pádem přehledně ukazuje i tyto důsledky a zejména skutečnost, že svůj podíl na současné politické situaci nemá jen prezident, který využívá možnosti, jež mu politický systém nabízí, ale ve velké míře i ti, kteří přímou volbu prezidenta umožnili. Pokud by si čtenáři chtěli rozšířit informace, jež jim tato kniha poskytla, případně je zasadit do kontextu, je jim k dispozici také novější kniha stejných autorů. Nese název *Semi-presidentialism, Parliamentarism and Presidents: Presidential Politics in Central Europe* (Routledge 2018) a fungování systému v České republice je zde porovnáváno se situací v Polsku a na Slovensku.

Lucie Černá

Cyril Lemieux et al.: *Pour les sciences sociales. 101 livres* [Za sociální vědy. 101 knih]

Paris: EHESS éditions 2017, 347 s.

Kniha s jednoduchým konceptem, který funguje. Což je skoro k neuvěření, protože zde mluvíme o realizaci docela obyčejně vyhlížejícího nápadu připomenout v krátkých medailóncích sto a jednu knihu, jež lze v záplavě francouzské i celosvětové sociálněvědní produkce považovat za ty nejpozoruhodnější. Jenomže jakkoli velké mohlo být riziko, že bude takový soubor působit dojmem jakéhosi oborového výseku z wikipedických hesel – a to tím spíše, že je každý jeho článek podepsán jiným autorem –, výsledkem je naopak překvapivě energický svazek svěžích a co do stylu sjednocených pětiminutovek o knihách, které si bude chtít každý čtenář C. Lemieuxa a jeho týmu (L. Berger, M. Macé, G. Salmon, C. Vidal) pořídit domů. Dost možná do jedné.

V takto sebraných „sociálních vědách“ dominují sociologie, antropologie a historie (v předmluvě se koordinátoři svazku hlásí

k tezi Jeana-Clauda Passerona o „epistemologické nerozlišitelnosti“ těchto tří oborů), po několika zástupcích v nich pak mají své místo také politologie, ekonomie, lingvistika, filosofie anebo třeba dějiny umění. Tyto počty jsou však zajímavé především tím, jak málo na nich záleží. Oborová příslušnost zpracovávaných knih je totiž v této publikaci podtrhávající jednotu sociálních věd zcela nepalčivým problémem. Některé diskutované knižní tituly ostatně zůstávají oborově nezařazené, a to se samozřejmě musí vysmívající se zaklínadlu „interdisciplinarity“.

Při svém výběru čerpali Lemieux a jeho kolegové z období ohraničeného léty 1947 a 2017, která odpovídají roku založení a sedmdesátému výročí existence pařížské École des Hautes Études en Sciences sociales (EHESS). Řazení vybraných knih je chronologické, každý rok je zastoupen vždy jen jedním či dvěma knižními tituly, jež Lemieux svěřil stovce slavných (R. Chartier, V. Descombes, J.-L. Fabiani, B. Karsenti, B. Latour, D. Pestre, M. Wieviorka ad.) i méně slavných akademiků převážně z francouzských vysokých škol (mnozí působí právě na EHESS) a univerzit. Každý příspěvek je také opatřen bibliografickým odkazem k původnímu vydání pojednávané knihy a případně k jejímu francouzskému překladu.

Velkým překvapením je sjednocený styl tohoto stohlavého psaní, které tak pohromadě kupodivu nedrží jen papírová vazba. Nejde přitom ani tak o dodržování jednotné struktury příspěvků (rychlé zasažení komentované knihy do patřičného kontextu, charakteristika problematiky, kterou daná kniha sleduje, přehled jejích výsledků, pár slov o jejím přijetí a současném postavení), jako spíše o jazykové sladění a vyrovnanost v uplatňovaných znacích odbornosti, které byly potlačeny nikoli ve prospěch jednoduchosti, ale expertního nadhledu. Vedle čtenářského pohodlí tato okolnost dodává na síle a vážnosti tezi o jednotě sociálních věd, kterou

v předmluvě Cyril Lemieux vyzdvihuje jako tu, jež celému svazku dává hlubší smysl: „Různá odvětví, která jsme chtěli zachytit, opravdu tvoří jeden celek. Jednotlivé disciplíny jsou totiž provázány intelektuálními dynamikami, přenosy, debatami, ale také totožným postavením vzhledem k přírodním vědám a zejména společným projektem, v němž jde o to posílit v současných společnostech kolektivní reflexivitu a kritiku etnocentrických předsudků.“ (s. 7–8) Společenské vědy, veškeré jejich vnitřní diferenciaci navzdory, totiž podle Lemieux spojuje jejich emancipační úsilí vtělené do programu denaturalizace, jež spočívá v systematickém odhalování falešně „přirozeného“, či dokonce přímo „přírodního“ a jeho navrácení člověku a jeho společností. Pěkné je, že zde nejde o pouhá slova, protože mnohé z Lemieuxem vybraných knih tuto dávnou a vlastně původní motivaci sociálních věd zcela viditelně přijímají za svou. Nepěkné mohou být naopak obavy, že se v českém prostředí toto poslání sociálních věd tak trochu vytrácí vinou jiných, bezprostředněji praktičtějších cílů či v důsledku nepřilíš ambiciózní oborové řemeslnosti (která je společensky naopak konzervativní). Pro zajímavost lze v tomto ohledu srovnat právě nebanální, metateoreticky motivovaný úvod z pera Lemieux a spol. a např. úvodní poznámky domácího Jiřího Šubrtu připojené k šesti svazkům jeho *Soudobé sociologie* (J. Šubrt a kolektiv. *Soudobá sociologie* I–VI. Praha: Karolinum 2007–2014), jejichž opakovaně vyřčenou ambicí je všeho všudy „oslovit“ a nabídnout „zajímavou a podnětnou četbu“.

Rozbory sta a jedné knihy sebrané v tomto svazku lze samozřejmě číst zcela na přeskáčku, z místa náhodně otevřeného při cestě tramvají a třeba i chronologicky pozpátku. Tomu, kdo by se vydržel nepodívat, prozradíme, že poslední trojici vybraných knižních titulů tvoří i u nás přeložený *Homo Sacer* Giorgia Agambena z roku 2014, o rok později vydaná práce Anny

Lowenhaupt Tsing *Mushroom at the End of the World. On the Possibility of Life in Capitalist Ruins* a kniha Michela Aglietty a jeho kolektivu *La monnaie. Entre dettes et souveraineté* z roku 2016. Pozpátku se pak lze přes portréty dalších 97 monografií, jež by zde samozřejmě nemělo smysl vyjmenovávat, prociť až k Adornově a Horkheimerově *Dialektice osvícenství* z roku 1947. Někomu možná napadne, že mohl být výběr užší a rozbor vybraných knih detailnější. Díky skvěle odvedené editorské práci ale ani třístránkový formát jednotlivých „hesel“ nepůsobí nuzným a uspěchaným dojmem. Je ostatně příznačné, že se žádný z jejich autorek a autorů neuchyluje k omluvám za nedokonalosti, které by měl čtenář s ohledem na to málo svěřeného prostoru shovívavě tolerovat. Jak vidno, i krátký formát lze přijmout jako žánr, a nikoli nezbytně jako újmu.

Tři strany, které pro „svou“ knihu každý z přispěvatelů dostal k dispozici, zkrátka nepředstavují pouze omezení. Kromě toho, že vzniklému svazku tento typ psaní přináší publikum rozpínající se od studentů gymnázií po zkušené badatele, má také jeden nadmíru chvályhodný efekt, kterým se většina jiných (i českých) přehledů věnovaných sociálněvědnímu poznání pyšnit nemůže: od čtení původních prací neodrazuje, nýbrž k němu nabádá. Pokud by mělo dojít k překladu tohoto souboru do češtiny, snad by tento motivující účinek předčil i tu jeho zásluhu, že by se po přečtení byť jediné knihy mohli studenti sociálních věd přestat bezradně ošivát, když se jich rodiče ptají na smysl jimi zvolených studií. České vydání by také dost možná vedlo k zamyšlení se nad tím, čím k humanitnímu poslání sociálních věd přispěly – či mají v budoucnu naději přispět – jejich domácí zástupkyně.

Jan Maršálek